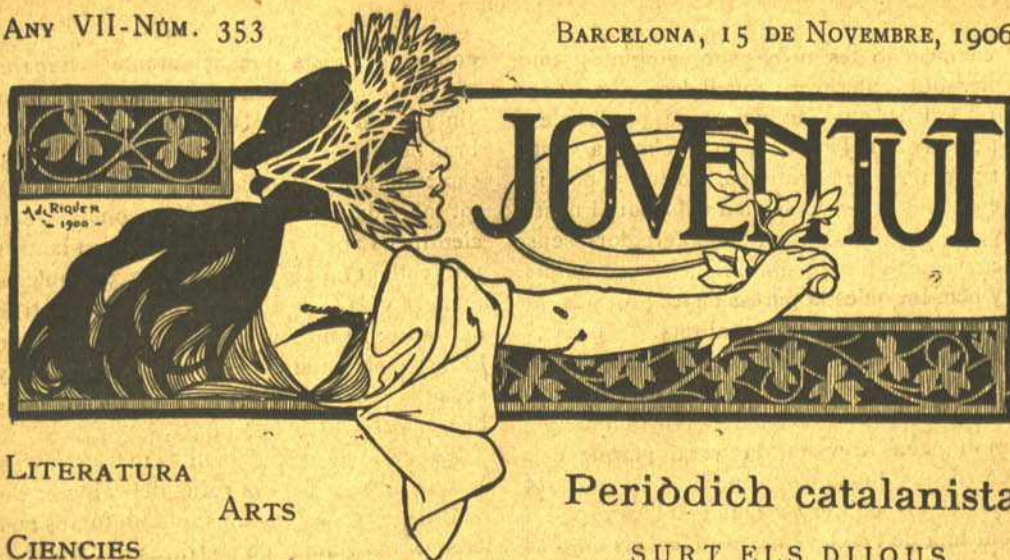

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI:

TEXT: Ja estém salvats!, per Gabriel Vinyas. — Pàgines festives: Prenent les aygues, per Alexandre Font. — El menso (continuació), per Lluís Via. — El centaure, per March Legran, traducció de Victor Català. — Novellí, per Emili Tintorer. — Mal de verge (continuació), per Idem. — Esperanta fakto; Gramàtica Catalana-Esperanto (acabament), per F. Puig i Vallès. — Noves.

GRAVATS: Retrat de Ermete Novellí (de fotografia).

JA ESTÉM SALVATS!

Tothom espera ab ansia'l dia en que podrém enderrocar les cases velles, els carrers estrets pera obrir les grans vies y bastir la nova ciutat. Y són molts els que creuen que, quan això's realisi, la crisi que'ns aclapara s'anirà esvahint y començarà, pera moltes llars miserables y tristes, una era de felicitat. Del més gran industrial al més petit comerciant, del més gros empleat a l'obrer més humil, tots diuen: «Encara no!...» Y, frisant, esperen el dia de llur salvació.

Mes aqueixa salvació serà ben momentània. Serà com l'alivi que troba un morfínom ab una nova injecció; lo que dura la influència d'aquesta dura'l benestar, y després l'aclaparament es major que avans.

Aquests o semblants seràn probablement els efectes de la projectada reforma, considerada com un gran medi pera resoldre l'actual crisi de nostra ciutat. Serà un remey de

temporada, però'l mal restarà latent, y quan les obres de reforma toquin a terme, altre cop la crisi delmarà al poble. Y es que no són les reformes materials lo que més urgeix, ni es d'aquesta manera com s'ha de procedir pera combatre'ls efectes de les males organitzacions dels estats.

Lo que ara's faci, si es un bé pera nosaltres, serà un mal pera les altres comarques y les altres regions més desgraciades que la nostra. «¿Com vòlèu donar feyna als obrers en vaga si no s'obren feynes, si no's construeixen cases?», diuen molts quan se'ls hi observa que no es aquest el remey que'ns cal. Y es que no pensen en l'allau de gent forastera que sobre nostra ciutat caurà, fugitiva de les altres regions, de les altres comarques. Atrets com per l'imán el ferro, vindrán pilots de sers famolenchs, plens de miseria, per les amples carreteres, emigrants de les seves llars buydes de tot lo necessari pera viure, escolades per la grapa del centralisme qu'engoleix tot lo qu'es cotisable. Aqueixa gent sense voluntat ni coratge pera obtenir allò a que tenen perfet dret, s'abandonaràn a n'aqueixa atracció centralisadora dels grans agombolaments humans. Fugiràn de la mort sense compendre que la duhen en llurs costums o llurs vicis.

La nostra ciutat s'anirà engrandint, y el

caràcter català sofrirà noves crisis posat en contacte ab les turbes sobrevingudes, amenaçantnos aleshores aquell decandiment moral y físich que conduceix a la perdua de la personalitat. Ja sabem lo que'ns ha costat triomfar de l'embrutiment social y polítich en que'ls forasters havien enfonsat al nostre poble deixantlo a mercé d'agitadors sense consciencia. Tinguemho, donchs, en compte, y pensèm qu'es la puresa de les propries costums lo que fa les nacionalitats.

Aquest excés de braços qu'en les ciutats se nota'ns diu ben clar qu'es tota aquí la gent que tant manca al camp. Avuy en dia es molt penós trevallar la terra, perque dels fruyts que donen els terroços poch ne gaudeixen els pobres. Y fugen del camp com qui fuig de l'esclavatge, y aquest els empresona encara més a ciutat, car may aquí's fruheix ab tanta salut y tranquil·litat la vida.

Tots aquests cossos que's doblegaven sobre'l terroç, tots aquests braços que hi ensorraven l'aixada pera ferlo fecond, tots seràn posats al servey de la gran màquina de la industria; tots aquests homes forts, plens de vida, seràn engolits pels tallers y les fàbriques, ahont aniràn perdent la salut que tenen. Es, donchs, l'excés de trevall ciutadà lo que ocasiona aquest gros desequilibri entre la industria y els productes naturals de la terra. Mentres la terra que'ns ho dona tot resta abandonada, poblantse d'herbes selvatges, a ciutat els homes famolenchs se prenen ab odi el pa'ls uns dels altres. Y això succehirà fins el dia en que l'home que conrea un troç de terra que li abasti pera viure, pugui dirsen amo. Y aleshores seràn abandonades les ciutats, avuy tan invadides.

El desequilibri de la societat es tan gran com el que's nota entre la industria y el comerç d'una banda, y l'agricultura de l'altra. Els pobles han de comptar quiscún ab si mateix, y viure dels naturals medis ab que compten, cercant, com diu Kropotkine, la manera de combinar l'agricultura ab la manufactura, el trevall del camp ab la industria *descentralisada*; y això suposaria la obligació d'haver proporcionat a tots els homes una educació cabal que per si sola, «ensenyant ciencia y ofici desde la joventut, dotés a la societat de les dones y dels homes que verament li fossin necessaris».

Crech jo qu'es aquesta la manera de resoldre les crisis que actualment aclaparen als pobles. No's mata tant la miseria fent ciutats com portant als pobres al camp a sembrar llevors pera que la terra dongui fruyts esplendorosos. Hauria d'ésser obligació de tot individu el combinar els coneixements científichs ab els pràctichs, trevallant la terra y trevallant en alguna art. Tots els qu'estimem la vida hem de voler que's fomenti la del camp; hem de procurar que al camp no hi hagi pobres, sinó gent ben acomodada y senzilla, emperò no tant que's deixi enlluhernar pel brill de les ciutats.

L'abandó de tantes y tantes masies ¿no'ns la mostra ben clara la ruina del caràcter català, de les sanes costums que un temps ens feren grans y amos de nosaltres mateixos?

Que's faci la reforma de Barcelona. Ella es ben convenient. Però no deu oblidarse que si s'enderroquen caus tenebrosos ahont tantes families hi han mort corsecades, puig ni a ple dia hi entra la llum, no per això hi guanyaràn gran cosa'ls humils. Ells hauràn d'hostatjar-se sempre allà hont no vulguin viure'ls altres.

No's fan fortes ni riques les nacions per les ciutats, sinó pels camps coberts d'espigues; no per aqueix espès teixit de xemeneyes qu'embruten l'atmosfera, sinó pel teixit de frondoses arbredes, a qual ombra poden acullirshi tots els homes deslliurats de l'esclavatge de les falses civilisacions.

GABRIEL VINYAS

PÀGINES FESTIVES

PRENENT LES AYGÜES

Hi ha un ditxo castellà que diu: *No hay mal que por bien no venga*, qu'es aplicable en infinitat d'ocasions.

En la qüestió d'anar a pendre aygües hi ha persona que consideraria una verdadera desgracia'l trobar-se completament bé de salut, puig se veuria privada d'anar a donarse la gran vida en un balneari durant els mesos d'estiu.

No ve poch rebé'l tenir un xich de dispepsia, o un poquet de dolor reumàtic, o quan altra no, un parell de grans de sorra a la bufeta! Això li permet a un el passarse una

temporadeta respirant bons ayres y fent el gandul.

Y encara'ls amichs y coneguts vos planyen, dihent a cada pas: «Pobre don Fulano, està molt delicat; ha tingut d'anar a Caldes, o a Sant Hilari, o a La Garriga a pendre les aygues.»

Aquí a Caldes hi ve cada any un rentista del Camp d'en Grassot, que si li prohibissin el fer cada any aquesta escapatoria, crech que cauria malalt de debò.

Aquest any, un dia va trobar el seu metge a la Rambla:

—Don Desideri, ¿sab que'l trobo molt millorat?

—Si, efectivament, paheixo molt millor que avans, ja fa temps que no he tingut la llengua blanca y'm sento més fort, però l'anar al Vichy Català, senyor doctor, no ho puch deixar. Me sembla que si no hi anés ja hi tornariem a ésser. No's cregui, que no estich del tot bé. L'altre dia per sopar vaig menjar caragols a la patarrellada ab alioli, y com que'm van donar molta sed, me vaig fer un fart d'aygua avans de ficarme al llit. Fillels de Deu y quin rebombori fins al matí següent! Calculi que vaig arribar a espatllar la balda del balcó de la galeria de tant obrir-lo y tancar-lo.

—Lo que vostè va fer, don Desideri, fou una gran imprudencia. Menjar caragols a la nit, y per torna ab alioli!

—Permetim, estimat senyor doctor, qu'en aquest punt no estigui d'acort ab vostè. Els caragols són un plat pel que hi tinch un deliri; són bons pera'l sistema respiratori, reforcen els nirvis, descarreguen el cervell, y el seu gust es exquisit. Els caragols són les ostres dels pagesos, y com que les viandes de pagès són molt més sanitoses que les de ciutat, pot ben afirmar-se qu'es més higiènic el crosir-se un plataç de banyoles, bovers o mongetes a la vinagreta, que una dotzena d'ostres d'Arcachón o Marennes.

—¿Y l'alioli, sant cristià?

—Era de tota confiança, fet a casa: alls y oli purs.

—Bé, però les dues coses plegades, a la nit, y en acabat beure aygua...

—Aygua de Moncada, la millor que's beu a Barcelona. Tot lo que va entrar al meu cos era perfectament digerible; lo que hi ha es

que ja fa massa temps que no he anat a Caldes, y aviat el ventrell tornarà a fer de les seves si no arreglo prompte la maleta y toco pipa de Barcelona.

—Si vostè coneix que Caldes li proba...

—Oh, moltíssim! Si vegés els pollastres que s'hi crien per allà!...

Don Desideri's dirigí cap a casa, y al arribarhi, avans de treures el barret, va dir a la seva dona:

—Mira, Salustiana, arregla desseguida'l bagul, pera marxar a Caldes de Malavella demà sens falta. He trobat al doctor Sangonera, li he contat lo dels caragols de l'altra nit y m'ha encarregat que vagi com més aviat millor al Vichy Català. Ab les vehines de la escala fes com cada any: digalshi que anèm a Vichy, però sense afegir si es català o francès. Així's creuen que anèm a l'estranger y ens respecten més durant l'hivern.—

Y don Desideri fa córrer per tot el barri que marxa al Vichy francès, quan en realitat no arriba sinó a mitj camí... de la frontera.

—

Lo que resulta divertit pels tipos com don Desideri, que van més aviat a *pendre vins* que no pas *aygues*, es l'anar a raure en un balneari ahont hi hagi sempre veraders malalts.

Figürinse que, si un té'l caràcter comunicatiu y's fa amich ab el seus companys d'hospitalatge, té de conformarse moltes vegades a sortir a passeig ab un senyor que sofreix un reuma endimoniat que l'obliga a caminar ab crosses, tenint d'aturarse a cada pas y veientse precisat a anar a pendre'l sol al mes d'agost.

Però lo més aburrit per aquests *soi-disant* malalts es l'hora dels àpats. Al tocar la campana d'avis ja se sab, tot són recados per l'estil al canbrer:

—El senyor del número 18 no baixará a dinar. Ha passat la nit treient el fetge per la boca. Avisi a la cuyna que li preparin una sopa de such d'escarola.—

O bé:

—Cuyti, faci el favor de l'aygua-naf, que a la senyora del 24 li ha agafat una basca!—

Després d'aquests aperitius un hom se senta a la taula, tenint per vehins a una senyora que va tota embolicada ab un mocador gran, a un senyor que pateix del fetge y

a un jove tan sèch que a un li venen tentacions de sortir en processó fent *rogatives*.

—Faci el favor, moço, de tancar aquella finestra.

—Senyora, fa bé de manar que tanquin; no hi ha res pitjor que una corrent d'ayre.

—Y una servidora que desseguida'n té prou. No li diré res més: durant el transcurs de l'hivern passat vaig veure obligada a ficarme dintre de cotó fluix.

—A mi, senyors, ab tot y ésser més jove que vostès, m'encostipa'l vol d'una mosca.—

En aquestes porten la sopa. El jove sèch comença a examinarla ab la cullera y crida al cambrer:

—Psit, noyl Miri, aquesta sopa no es possible menjarla. El caldo està ple de llunes.

—No tingui por, no li farà mal.

—Jo me'n guardaré com d'escaldarme de menjar això!

—¿Vol que li facin una tapioca?

—No, no.

—¿Un caldo de reyna?

—No'm fa goig res.—

Y transcorre'l dinar tenint de menjar la carn d'olla ab gimechs, l'estofat ab planys y el peix ab imprecacions.

Per fi compareix el cambrer ab els postres, y entre cullerada y cullerada de crema s'origina la següent conversa entre'ls malalts:

—¿Y don Benet? ¿Que ja ha marxat que no'l veig avuy?

—No, ca, si's troba molt malament.

—¿Y això?

—Oh, ell a cada punt hi es.

—¿Què té?

—Lo de sempre, una *diarrea* que se'n va com un canti.

—¿Es a dir que pateix del ventre?

—Moltíssim, es el seu mal. Qualsevol cosa li descompon els bodells. ¿Veu? Ara estem menjant crema; donchs ell se'n té d'abstenir encara que's trobi bé.

—¿Li fa mal?

—El dia que la tasta s'ha de llevar a la nit vintiquatre vegades al menys.—

Cregueume, gent sana, no freqüentéu balnearis, puig si avuy hi aneu per gust, potser demà hi haurieu de tornar per força.

ALEXANDRE FONT

Caldes de Malavella, octubre de 1906.

EL MANSO

(Continuació)

Passaren dies y setmanes. Era una mitj-diada de setembre. Trescant y feynejant prop de la Bel, antiga criada de la casa, la Filomena anava de la cuyna al menjador, del menjador a la cuyna, garla que garlaràs ab el Miquel y la Sumpteta qu'encara no s'havien alçat de taula. Apenes li responien paraula's dos joves, mes per moure fressa ja n'hi havia prou ab lo qu'ella deya, el soroll de la vaixela a la cuyna, els cants de la criada y els del passarell que ab sos salts feya oscilar la gabia penjada al sostre ab un filferro.

—Ah Maria també, Miquel Sembla mentida que sempre estiguis així, tan capficat, tan murriós...

—Si es el meu posat, tial

—Ca, barret! Qui t'ha vist y't veu... Oh y que t'emmagreixes y tot! ¿Què't fa mal? ¿Què't lleva la gana? Digues! No ets bo per pondre ni per covar, home, y això no pot anar.

—No vos hi amohinèu—responia ell sent una rialleta.—L'any vinent si'm donen les llicencies cantaré missa; ja puch dir que sóch mitj capellà, y no m'estarien pas bé les plagasitats d'avans...

—Plagasitats, plagasitats... De tot ne dirém plagasitats a l'últim!... ¿Sabs lo qu'he reparat, fa temps? Que tots els que no llauren pel meteix solch que tu sembla qu'et facin malícia o pena. L'altre dia ho deyem ab el Tomàs, vès. També ho ha reparat ell. Com que cada cop que ve a veure a la noya te'n vas ab una excusa o altra... Ni qu'et fessin por els festeigs! Ah Maria! ¿Quin pecat fan els xicots? Fins el pobre moixonet, qu'es incapaç de mal, els hi alegra ab canturies les curtes festejades que solen fer. Si tots pensessin com tu aviat s'acabaria'l món, y això ja veus que no ho vol Nostre Senyor...—

Digué això la bona dòna sens apartar la vista de la feyna ni ataleyar-se de l'efecte que ses paraules produhien al Miquel. Aquest guaytà a la Sumpteta y's tornà vermell com la grana.

Haventse internat la Filomena en la cuyna, la Sumpteta digué:

—Pobre moixonet! ¿Que no te'n recordes,

Miquel, de quan varem treure tu y jo de les teles? Ja fa quatre anys, vès. Desseguir se va amansir y cantava, cantava... Potser d'anyorament! Potser ja tenia promesa ell, o qui sab si ja havien fet niu!... Y ja ho veus: fins té alegria de que festegin els altres quan ell n'està privat.—

El Miquel exclamà ab to rencuniós:

—Alegria! ¿D'això'n dius alegria? Fariem millor de compadirlo en sos desficiis els qui sense compassió li prenguerem la llibertat!...—

La Sumpteta no sapigué què respondre. El Miquel, sense pendre comiat, eixí a fóra ab el posat macilent de sempre. A les poques passes trobà al Tomàs, que anava a veure a la Sumpteta.

El Tomàs li digué:

—¿Ahont vas, noy, tan capficat? Sembles un manso posat al jou.—

El Miquel s'estremí violentment, y s'allunyà sense respondre. No'l vegeren pel màs en tota la tarda.

Al vespre, quan tornava, sentí que'ls trevalladors de la masia propera deyen rihent:

—El manso, el manso!...—

Li havien tret per motiu.

—

A l'endemà parlà d'anarsen. No estava bo, no li probava la estada a la Fondala. S'havia avesat tant a la vida retreta del seminari, que tot lo que no fos aquella mitja llum de temple li feya mal.

—Ja te'n guardaràs prou d'anarten, fill meu!—li respongué sa tia.—Si encara no trigaràs quinze dies a reprendre'ls estudis! Bé't lleurà prou de fer vida de capellà!—

Ell insistí, la bona dòna també, y cap dels dos convencé a l'altre. El Miquel sortí y vagà a l'aventura, fins arribar a un vell casalot, antiga masia abandonada, quals sòstres y murs anaven esfondrantse a l'acció del temps. Passà ab precaució per entre les verdures espinoses que creixien al portal, y entrà. Les portes, ab les frontices trencades, eren mitj caygudes, y per les finestres esbatanades hi entrava'l vent ab gran fressa. Recorregué totes les cambres y corals, qual solitud feya fret al cor. Sols la cuyna no era deserta: hi restaven, esgabellats, l'escó, la taula y la pastera, y sota la immensa campana de la llar encara hi havia cendres, res-

tes segurament de les fogueres que hi feyen els pastors al aixoplugarshi en dies de mal temps.

—Vetaqui ma llar—pensà'l Miquel.—Es meva perque es deshabitada, perque es freda... Sol tinch d'anar pel món sense família ni amors; sol, sempre sol!...—

Recordà les paraules de l'Eclesiastès:

«Treu, donchs, l'enuig de ton cor y aparta'l mal de ta carn: perque la mocetat y la joventut són vanitat. Y recòrdet de ton Criador en els dies de ta joventut, ans no vinguin els mals dies, y arribin els anys en que diguis: «no tingui en ells contentament»; ans no s'enfosqueixin el sol y la lluna y les estrelles, y's tombin els núvols darrera la pluja!...»

Escorcollant en sa memoria sagrades màximes, el seminarista pogué trobarne qualcuna que semblava justificar sos neguits y culpes:

«Si els núvols són plens d'aygua, sobre la terra la vessaràn...»

Y altres màximes li ressonaren al fons de la consciencia com veus de sarcasme:

«Gosa de la vida ab la dòna qu'estimes, tots els dies de la vida de ta vanitat que't són donats sota'l sol: perque aqueixa es ta part en la vida y en el trevall en que t'afanyes. Tot lo que't vingues a la mà per fer, fesho segons tes forces: perque en el sepulcre ahont vas no hi ha obra, ni industria, ni ciencia, ni sabiduria!...»

—Ah! Vanitat de vanitats!—exclamà l'estudiant. Y seguint al predicador dels Evangelis:

«Com tu no sabs quin es el camí del vent, o com se crien els ossos en el ventre de la dòna prenyada, així ignores l'obra de Deu, el qual fa totes les coses.»

Se deixà caure a l'escó, y apoyà en els palmells de les mans son front que abrusava. S'acabava la tarda. Per la finestra entraren glopades d'ayre humit que li produhien esgarrifances. S'acostà a l'empit y guaytà a la montanya que a son enfront se dreçava imponent, a l'altra banda del barranch hont era assenat el casalot. Y vegé'ls remats trescant a tota pressa, fugint de la pluja que s'acostava; y, ben aprop, el baylet de la Fondala conduhint unes poques vaques a punt de cria, y ab elles els dos man-

sos que, haventse reçagat, sovint les perseguien y, quan les havien atrapades, restaven indecisos a llur costat, en actitud estúpida. Una foguerada de vergonya y d'indignació enrogi les galtes de l'estudiant.

—A mi també'm diuen el manso—pensà.— M'ho diuen els mesquins, m'ho tiren en cara com un oprobi, ells que cometen la iniquitat del castrament!... Lleven als braus les potencies y el goig del viure, engabien als moixons perque cantin en el torment de llurs desitjos; atenten a la vida, y gosen després fer befa dels meus vots sants!...—

El Miquel s'estremí. ¿Eren sants tant meix els seus vots, o eren una altra mesquinesa y una altra iniquitat? ¿Mataven el pecat o l'exacerbaven? ¿Per què ferli tòrt a la vida? El pecat, si pecat era, restava latent, en embrió, com l'ou no fecondat de certes aus alevosament desaparellades per l'home. Oh, la virtut, la virtut!... ¿Sols contrariant l'obra del Criador es dable, donchs, la virtut?... Y els purs, els justos, els humils, ¿no capeixen la enormitat de llur superbia quan pretenen modificar, contrariar les manifestacions de l'amor y la vida? Se diuen perfets y són mancats, se diuen senzills y són presumptuosos, se diuen vidents y són cechs. Llur cor estret no abarca la grandesa mundial. Estrafets com són, volen estrafer la vida, que sols troben bella y pura si com ells es migrada.

Una veu fresca que'l cridava torbà les cavilacions de l'estudiant. Era la Sumpteta, que havia baixat a rentar a la riera y, ab el paner al costat, se'n tornava a casa pressosament, sobtada pel mal temps. Veyentlo a la finestra s'hi atancà.

—¿Qué fas aquí?

—M'aburreixo qu'es bona feyna, ¿eh, noya?

—¿Has vist passar al Tomàs? Temps ha que déu esperarme a casa, y si gayre s'entreté haurà de marxar ab la pluja a la esquena.

—Si que fóra de doldre. No, no l'he vist, déu estar esperante encara.

—Donchs hi corro.

—Vés, cuyta... Però no, escolta, vina. Justament d'ell volia parlar-te.

—¿Sí? Ja entro. Jo també volia parlarten a tu.—

Y la Sumpteta, tan emocionada com resolta, penetrà en el casalot.

—Séu aquí a l'escó,—digué'l Miquel.

—No: la mare m'espera y... miret el temps! Escolta: ¿per què ho has dit això d'anarten? ¿Per què li tens tanta malicia al Tomàs?

—Ben clar, Sumpteta. Pel que tinch entès de la seva conducta, no crech que't pugui fer gayre felíç.—

La Sumpteta abaixà'ls ulls. Pantejava desaforadament d'emoció y de cansanci, y estava groga y ullerosa que dava condol.

—Digues,—continué l'estudiant acostant-seli:—¿L'estimes tu al Tomàs?

—No, si... ¿qué't diré?... Si una pogués triar...—

Dihent això la Sumpteta, que tanta pressa duya, s'assegué a l'escó. La conversa anà seguint ab grans pauses. Al Miquel li semblava que'ls batements del cor anaven a esbotzarli el pit.

—Donchs,—digué empassant-se la poca saliva que tenia a la boca,—donchs si no l'estimes prou... ¿per què t'hi cases?

—Es allò, ¿sabs? Sóch sola ab la mare, y a casa hi cal un home per si ella manqués, que Déu no ho vulla.

—¿Y per què no't trjes un bon minyó, encara que no tinga'ls cabals del Tomàs?

—No'l tinch per dolent; mes els bons minyons, bons, bons... aquests... aquests sembla que no han nascut per casarse.—

L'estudiant perdé'l món de vista, les cames li flaquejaren, y's deixà anar més que s'assegué al costat de la Sumpteta.

—Y si jo hagués nascut per casat, si jo fos un bon minyó d'aquests... Sumpteta... ¿me voldries com al Tomàs?—

La Sumpteta, molt seria y sense dubtar, respongué:

—A tu, més: no cal pas dirho.—

Y ràpidament, apartant-se de l'estudiant, afegí:

—Mes jo no sóch per tu, Miquel. Faci cadascú son camí.—

L'estudiant esclatà ab tot el foch de sa sang jova:

—Tu ets per mi y jo sóch per tu, y seriem uns infeliços si volguessim resistir a aquesta força que'ns lliga. Seriem uns vençuts de la vida, que convertiríem en enemiga nostra quan tant ha volgut regalarnos ab ses venturases... Oh! jo estich boig dies ha, Sumpteta! Jo t'aborreixo a tu tant com a

n'ell, més que a n'ell quan te veig al seu costat! La serenitat que tant convé a un ministre del Senyor, jo no la tinch pas. Jo sóch indigne de Deu y dels homes. De la vida de sacerdot me'n forjava quadros tan falsos com ideals, y'm feya una llegenda ensemps pavorosa y seductora de la vida mundana que, sentintmen privat, se'm feya vida de passions. Prengui la terra lo qu'es de la terra. T'estimo y sento que m'estimes, y't vull meva, y vull ab tu la dolça serenitat qu'he perdut!...

La pobra noya clogué'ls parpres y decap-tà'l cap, boy esvahida. S'ofegava; y en son pit l'ayre hi entrava xiulant, y un accés de tos cuydà a ofegarla més.

—Què dius, Miquel! Oh, què dius!...

—Si, jo t'estimo ab tot el meu cor. Jo no sabia lo qu'era estimar, y ara d'això visch y morol... ¿Y tu?... ¿y tu?...—

Ab veu feble com un sospir, y somrihent entre llàgrimes, digué la Sumpteta:

—Jo t'estimava com un germà, y'm dolia véuret fugir de prop nostre. Ara't vull com a germà, com a tot... y la gran alegria de la meva vida fóra poder ferte ben feliç.—

El Miquel recordà les dolces paraules de Sulamith:

«Oh, qui te'm dongués com a germà, que mamà als pits de la meva mare; y que't pogués trobar a fóra y't besés, y no'm menyspreuessin! Jo t'emmenaria, te ficaria a casa de la mare: tu m'ensenyaries, y jo't faria beure vi adobat ab el most de mes magranes.»

—Miquel,—digué la Sumpteta veyentlo abstret.—Pensa bé lo que m'hàs dit, pensa lo que vas a fer; no perdis el cap; recòrdet que'l Tomàs es de per mitj y que si'm vols has de parlar ab la mare... ¿Còm lliurarmen,

ja, del Tomàs? Mes tira avant si estàs resolt y'm vols. Parla ab la mare, ¿ho sents? ¿Ho faràs?

—Si, Sumpteta, quan vulguis, ara me-teix...

—Me fas por, sembles un arruixat... ¿Puch créureho que m'estimes com la teva dòna que fos?...—

El Miquel jurà que si. Tots els juraments qu'ella li hagués demanat hauria fet. Li prengué una mà y li besà, y estrenyé després tot el cos d'ella, cobejant sa hermosura. Y el vell casalot, alberch de son amor, li semblà hermós aleshores com les cabanes de Cedar y les tendes de Salomó. Y ab la dolça calor d'ella anà enardintse, y la besà en la boca. La Sumpteta, arraulida pel goig, rebé ab llabis sedents la xardorosa besada de l'amant, la primera que'l Miquel posava en llabis de dòna.

Oh, desitj!... Llurs boques ja no's separaren, llurs braços s'apretaren més, y la virtut d'abdós ja defallia, vençuda, quan l'esclat d'un tro'ls deixà esglayats. S'apartaren l'un de l'altre confosos, y guaytaren per la finestra. La nit se'ls venia a sobre y plovia fort. La Sumpteta feu un pas vers la porta.

—Qu'hem fet! Què déu pensar la mare! M'estarà buscant!...

—Anèm, si, anèm...

—No, tu no't moguis. Si ens vegessin sortir d'aquí...

—Quan no sabies el meu amor no'm temies, ¿y ara això t'espanta?

—No: mes qui sab les coses que dirien. Quèdet, ¿ho sents?

—Me quedo, Sumpteta. Vés, cuyta.—

(Seguirà.)

LLUÍS VIA

EL CENTAURE

(DE MARCH LEGRAN)

La mar, joyosa o planyera,
s'estén, verge de vaixells,
y guayta, prop la ribera,
un bosch ple de cants d'auells.

Molts cops, l'última ombra al caure,
segur de no ser espiat,
apareix, brusch, un Centaure
sobre'ls quatre peus dreçat.

Llença al vent un crit selvatge...
En sa gropa veures creu
l'ombra errant del nugolatge,
y es negre y llis l'unglot seu.

Du mel, fruytes regalades
y flors que desfulla fort,

y fins du plomes furtades
a l'ala de les aus d'or.

S'atura demunt la sorra
—hont va a morir l'adeu clar
de la onada que s'escorre—
y ho llença tot dins del mar.

Després, tip de corre, acaba
per botre al mar glapitant,
barrejant sa blanca baba
ab la escuma de son flanch

Les aygües, rihent serenes,
el colguen fins al pitral,
y ell somriu a les Nerenes
enjoyantles de coral.

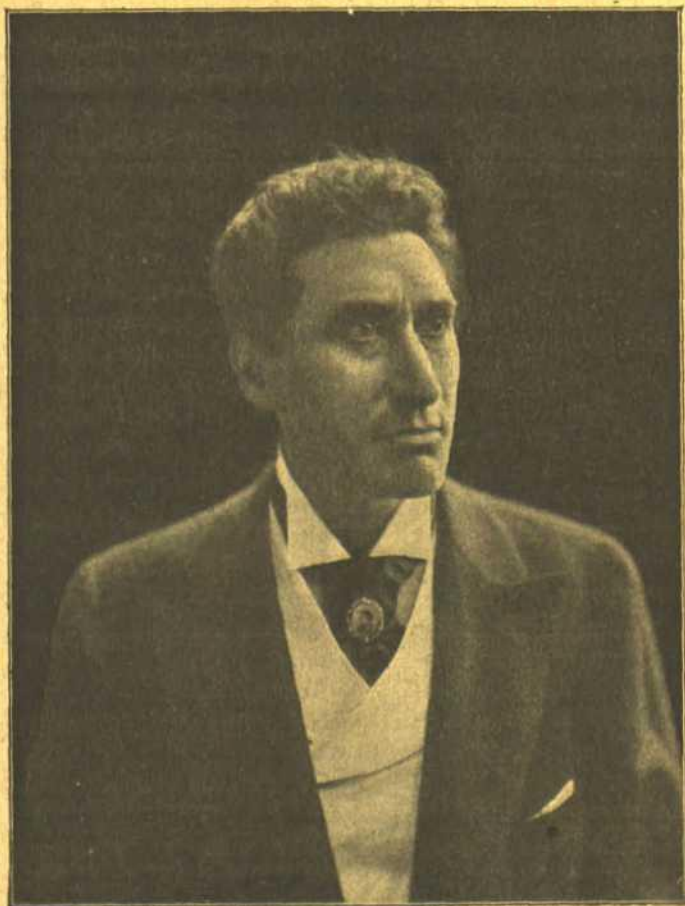
VÍCTOR CATALÁ, trad.

NOVELLI

Feya més d'onze anys que no l'havíem vist a l'actor italià dels bons recorts. Y tots l'esperavem. Passava per aquí y's deturava una nit a saludarnos. Y tots hi varem anar: els entusiastes incondicionals d'altre temps, y els que, joves encara, sols el coneixien per sa anomenada. Tots hem anat a véurel, tots

hem aplaudit y tots ab ell hem dit *arrivederci*. En Novelli tornarà.

Jo ho espero ab desitj pera poderne dir ab més justesa tot lo que'n penso. Mentres tant voldria donar una impressió d'ell basada—trista base es—en l'única representació que li hem vist.

En Novelli conserva avuy, als seixanta anys—jo crech que passa dels seixanta,—les prodigioses facultats d'altre temps, tal volta les més grans facultats que hagi possehit cap actor dramàtic. Ningú com ell ha reunit, a una potencia de veu extraordinària, la flexibilitat en graduarla y ferla expressiva e insinuant. Ningú com ell explica ab el rostre, explica ab els ulls, ab els dits de la mà, ab tots els moviments y totes les actituds de son cos lo que vol explicar, lo que vol qu'entenguem. Ningú com ell posseheix un domini tan absolut de les taules, que li permet la naturalitat incomparable del seu jòch escénich. Ningú com ell parla tan bé y tan clar quan calla: una mirada, un geste, una acti-

tut, un riure, una llàgrima fingida, li basten pera dir tot un drama, tota una historia.

En Novelli es el gran actor de la expressió.

Però ¿sent fondo en Novelli? Jo crech que no. Jo crech qu'en Novelli es un actor de composició. Es un actor que, com molts oradors, com en Castelar, per exemple, en mitj del periode més fogós, en mitj de la situació més patètica, conserva una fredor y una sang freda tals, que li permeten fer al meteix temps ab veu baixa una *chirigota*. En Novelli, ab una habilitat y ab un domini de les seves facultats prodigiosos, arriba a fernos creure tot lo que vol, ens anima un quadro ab tal riquesa de colors y de matisos, que

la impressió causada en els espectadors es fondíssima; però en aquell quadro miraculós de matisos y fins de conjunt, jo hi trobo a mancar l'ànima. Tot en Novelli hi es alli, tot el seu cos, tota la seva pensa, les seves intencions, el seu art, la seva experiencia, la seva voluntat y fins aquell quelcòm inexplicable que's desprèn de la seva persona sentit tan simpàtic; tot hi es menys son cor. El seu cor, en *Alleluja* y fins en *Noite fatale*—petit monòleg humorístich—que'ns donà l'altra nit, jo no li he sabut veure.

Se'm dirà tal volta que *Alleluja* es un drama passional sense passions, que aquells adulteris de la mare y de la filla, si permeten a l'autor, en Marco Praga, fer algunes escenes satíriques ben intencionades, no li serveixen, com així tindria d'ésser, pera presentar veraders tipos humans sorpresos en la llur nuesa tràgica; que'l drama d'en Praga, en fi, essent un drama violent, es un molt pobre drama. Tot això es cert y compta en descàrrech de l'actor ilustre. Però no deixa d'ésser significatiu que aquest actor, ilustre hagi escullit pera una hit solemne—diguem el mot,—un drama tan efectista, com no deixa d'ésser significatiu que l'actor, no tennint prou ab els efectismes del drama, n'hi afegeixi d'altres que son autor no va posarhi. Per exemple: tot allò de l'atach d'ataxia o feridura y subsegüent mort aparatosa final, ab arrocegament per terra, tremolors de muscles, ulls en blanch y altres detalls de *rúbrica*, qu'en l'original italià no hi consten y que l'actor sens dubte pera *frappar* més intensament hi afegeix.

Pot ésser molt bé que la tradició d'uns temps en que'l teatre era més convencional, en que la vida escènica reclamava molta mostaça pera ésser ben digerida, en que les cares de grans trets eren exigides pel públich quan li disfreçaven lo qu'era tan senzill com cru en la vida humana, pot ésser que tot això enlluernà a n'en Novelli y li faci escullir *Alleluja* y expliqui tots aquells efectismes.

Mes el per què no'ns interessa. Com no pot interessarnos més de la mida en que'ns interessen els documents històrichs, qu'en Novelli sia un artista d'ahir, un marvellós artista d'ahir. Nosaltres som d'avuy y no es nostra la culpa si avuy són una altra estètica y un altre art els que regeixen y condicionen la nostra sensibilitat emotiva.

Jo hauria volgut qu'en Novelli hagués evolucionat ab el temps, que'l Novelli d'ahir fos el Novelli d'avuy.

Jo confesso ingenuament, ab recança, que'l Novelli d'avuy es el Novelli de sempre. Ab curiosa alegria he constatat que aquest actor, prodigiós en recursos, no ha perdut res ab els anys; però la meua alegria's fon al considerar que'ls anys guanyen, que la vida guanya y que l'actor no ha sabut guanyar ab ells.

Consti, però, qu'es un gran actor en Novelli, encara que sia un actor refinadament efectista.

EMILI TINTORER

MAL DE VERGE

(Continuació)

Doctor. Si, ja ho veig.

Angel. No, ara no. Ab ell, ab ell m'hauria de sentir!

Doctor. Deu me'n guart. ¿Vaya un paper que hi faria?

Angel. Si no li dich res que no's pugui sentir! Tonteries, coses meves, res...

Doctor. Lo que jo no entench es una cosa.

Angel. ¿Qué?

Doctor. ¿Còm ho sabèu que vos estimèu, si encara no vos ho heu dit?

Angel. Oh, sí! Ens ho hem dit ab els ulls, ab el cor. ¿Sab? Ab el cor que no enganya...

Doctor. (Parlant per dir alguna cosa.) Essent així, no he dit res. Y... ¿còm has dit que's deya?...

(Entra donya Tresa. Fons, esquerra. Mentre va a seure al sofà y donant la mà al metge que s'haurà aixecat, diu contestant a la seva pregunta.)

Tresa. Se diu Lluis Trèmols; té trenta anys y es metge; com vostè, igual que vostè. ¿No es veritat, noya? Perque jo encara no'l conech.

Doctor. Així, serà casament. Es a dir, dos casaments. ¿Quàn se casa l'Agna-Maria?

Angel. Aviat, d'aquí a tres mesos.

Doctor. Donchs enllesteixin, y dos casaments. Casarém les dues germanes el mateix dia.

Tresa. Oh! tant com això... Encara no hi ha res formal. Però no ho sé: estich contenta. El cor me diu que aquesta vegada ho haurém encertat.

Angel. (Satisfeta.) Oh! Aquesta vegada sí!

Tresa. ¿Y veu? El que hauria d'estar més content es vostè.

Doctor. ¿Jo? ¿Que sòch jo'l que'm caso?

Angel. La mamà ho diu perque vostè s'ho ha pres sempre tan a pit això del meu casori!

Tresa. (Imitant al doctor.) «Per què no't cases, per què no la casen? ¿Que't vols que-

dar per vestir sants?» Si hi tenia més desfici vostè qu'ella meteixa!...

Doctor. Es cert. Ho deya, y ho dich encara — per lo molt que la estimo a l'Angeleta, — y ella... es una noya a qui li convé casarse... com a totes. (*Bromejant, però ab intenció.*) Una noya que no's casa viu sense pena ni gloria y va als llims. Y l'Angeleta no hi vol anar als llims, ¿veritat?

Angel. (*Ab convicció.*) Oh, no!

Doctor. ¿Ho sent, donya Tresa? L'Angeleta vol penes y glories, vol riure y plorar, vol anar al cel o a l'infern.

Tresa. Jesús, Maria, Joseph! Don Ramón!...

Angel. A l'infern no; però al llims tampoch.

Doctor. Donchs mira: el matrimoni, si no es un cel — y ho es molt poques vegades uncel, — es un infern. Un infern com l'altre, en que també hi ha coses boniques y s'hi passen ratos bons.

Tresa. Calli, calli; no digui heretgies.

Doctor. En fi, jo me'n alegro molt; y quan vegi al teu papà...

Mossèn Fèlix. (*Entrant.*) Deu me les quart... ab la companyia.

Tresa. Oh, mossèn Fèlix! Deu lo quart.

Doctor. Bon dia tingui.

Fèlix. Gracies, gracies... Y tu ¿que no'm dius res?

Angel. (*Besantli la mà.*) Oh, jo... bon dia, mossèn Fèlix... ¿sab? es que avuy...

Fèlix. ¿Avuy què?... Quin sant es avuy?

Doctor. Es Sant Lluís. (*Mossèn Fèlix fa un gest de negació y sorpresa.*) Si, si: Sant Lluís. ¿Veritat, noya?

Tresa. Ja veurà: el doctor vol dir qu'encara que no sia Sant Lluís avuy, l'Angeleta...

Doctor. ... està tan contenta com si ho fos.

Fèlix. (*Ingenument.*) No li havia conegut may aquesta devoció per un sant determinat.

Angel. Mossèn Fèlix, ja li diré jo: El doctor se'n burla. Ell vol dir qu'en Lluís... ¿sab?...

Doctor. ... Qu'en Lluís qu'es un jove molt guapo, estima a l'Angeleta, qu'ella també l'estima, y que si Deu no hi posaremey se casen. Veliaqui.

Fèlix. (*A la mare. Serio.*) Si que s'ho duyen amagat!

Tresa. Ja veurà, jo li explicaré. La veritat es que no'ns ho pensavem. No hi donavem cap importancia. Però, fa quatre o cinch dies, el meu marit reb una carta d'aquest jove demanantli una assentada. «Se tracta de la seva filla, ab qui'm voldria casar», deya. Y vindrà avuy. Ara.

Angel. Però jo no estich gens tranquila; perque deya una altra cosa la carta.

Doctor. ¿Deya una altra cosa?

Angel. Deya: «Es molt delicat lo que li tinch de dir.»

Tresa. Però, criatura, ¿vols res més delicat que un casament?

Angel. Bé, si. Però com qu'ell també m'ho va dir que tenia por de venir a veure al papà! Creguim, tinch una angunia!...

Fèlix. Pènsinshi bé; pènsinshi bé. Després, com les altres vegades, pot venir un desgany, y...

Angel. (*Mitj plorant.*) No me'n parli. Oh, si aquest cop també!...

Doctor. No t'exaltis, criatura; si això es un dir.

Tresa. Es clar, dòna. De tots modos, ens hem informat. Sembla qu'es un bon xicot. De rich, no, no n'es de rich; però té bona clientela. Y ja veuràn: ¿qué podem esperar pera la nostra filla? Nosaltres tampoch ne som de richs.

Fèlix. Alabat sia Deu!

Tresa. Y per això'ls hem cridat a vostès. Tot sopant ens donaràn un bon concell. Ja saben que vostès dos són les persones de més confiança...

Antonia. (*Desde la porta; fons dreta.*) Han dut aquest paquet pera la senyoreta Agna-Maria.

Angel. (*Aixecantse.*) ¿Qu'es, qu'es? A veure...

Ant. No ho sé... una capça.

Tresa. Deu ésser d'en Mariano.

Doctor. ¿Del seu promès?

Angel. Si. (*A la criada.*) De segur qu'ell es aquí, també.

Ant. (*Dubtant.*) Si, senyora; però diu que no ho diguin. Vol darli una sorpresa.

Angel. (*Ab un petit deix de rencunia.*) Vol darli una sorpresa!...

Tresa. Vés, vés; cridala.

Angel. (*Agafant la capça y cridant.*) Agna-Maria, Agna-Maria. (*La criada surt.*)

Agna. (*Entrant; fons esquerra.*) ¿Què hi ha?... Oh, Mossèn Fèlix!...

Fèlix. Deu te guardi, Agna-Maria.

Angel. (*Secament.*) Té.

Agna. ¿Qu'es això? (*S'assenta en un silló d'espatlles a la porta del fons, dreta, y desfà les cintes de la capça de bombons.*) Ba, es d'ell! Però ¿que no ha vingut ell? (*Mentres diu això, en Mariano haurà entrat de puntetes, ab dos dits a la boca demanant silenci, y s'haurà acostat al silló hont seu*

l'Agna-Maria. Ab les dues mans li tapa'ls ulls.)

Mariano. ¿Qui sòch?

Agna. (*Deixantlo fer.*) Vès, vès; estigues.

Mar. ¿Qui sòch?

Angel. (*Molt níviosa, excitantse per moments.*) Que'n sòu de criatures!... Això no's fa!

Mar. ¿Y ara, Angeleta? (*Deixant a l'Agna-Maria.*)

Angel. (*Reprimintse; mitj confosa.*) Volia dir que... que hi ha Mossèn Fèlix y que... (*Seguirà.*)

EMILI TINTORER

ESPERANTA FAKO

Esperanta grupo fondiĝas ĉe la Tortosa urbo kiu malfermos klason de Zamenhofa lingvo internacia esprimata de S-ro Emilo Albiñana el «Espero Kataluna» de Barcelona.

La klaso de tiu-ĉi S-ro ĉe la «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», estos daŭrigata de S-ro Geronimo Vila ankaŭ el «Espero Kataluna».

S'està fundant un grupo esperantista en la ciutat de Tortosa, qui obrirà una classe de l'idioma internacional d'en Zamenhof, explicada pel senyor Emili Albiñana d'«Espero Kataluna» de Barcelona.

La classe que donava dit senyor en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», serà continuada pel senyor Geroni Vila, també d'«Espero Kataluna».

GRAMATICA

DE LA LENGUA ESPERANTO

(Acabament)

Pera esprimi la ideo d'esdeveniĝi verifikaĵo l'acĉio d'un verb intransitivu. Sufiksa al l'arrel o akompani al verb, expresa la meteixa ideo que si el verb estigis en participi aktiva. Ex.: *Sidi*, seure, estar assegut; *sidiĝi*, asseures, esdeveniĝi seynt. *iĝi sidanta*. *Morti*, morir; *mortigi*, mator, fer morir; *mortigi*, morirse, esdeveniĝi morint, *iĝi mortanta*.

Ab les arrels *adjectivaj* y *substantivaj* expresa la ideo d'esdeveniĝi lo que l'adjectiu o l'substantiu indikuen. Ex.: *Blankiĝi*, esdeveniĝi blanch. *Pali*, pàlit; *paliĝi*, esdeveniĝi pàlit. *Beligi*, esdeveniĝi bell. *Edzi*, marit; *edziĝi*, esdeveniĝi marit, casarse. *Pani*, pa; *paniĝi*, panificarse.

Ab les *prepozicioj* expresa la ideo d'esdeveniĝi en el lloĉ indicat per elles. Ex.: *Eniĝi*, esdeveniĝi dintre. *Aliĝi*, esdeveniĝi al, adherirse. *Foriĝi*, esdeveniĝi fóra.

ADVERTENCIES GENERALES. El sufixe *ig* no enclou la ideo de voluntat. Quan volguem emetre aquesta ideo usarem la forma reflexiva. Ex.: *Mi blankiĝas pro la timo*, esdevinch blanch a causa de la por; *mi blankigas min per peniko*, m'emblanquino ab un pinzell. (Observis aquest matís: *La veloj de la barkoj blankas ĉe la horizonto*, les veles de les

barques blanquejen a l'horizonto, se destaquen per blanch.) *Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li lamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu*; *unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis (Zamenhof)*, el meu oncle no va morir de mort natural, emperò no obstant no's va mator ell meteix ni tampoch fou mort per ningú; un día, passejant vora'ls carrils dels camins de ferro, caygué sota les rodes d'un tren en marxa y esdevingué mort. *Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto*; *sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, plugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto (Zamenhof)*, jo no he penjat mon casquet d'aquest arbret, sinó qu'el vent se l'ha endut del meu cap, y ell, volant, ha esdevingut penjat de les branques de l'arbret.

De les arrels noves formades ab aquests sufixes, igual que aconceix ab els altres, se'n poden fer substantius, adjectius y adverbs. Ex.: *Bona*, bo; *bonigi*, bonificar, fer bo; *bonigi*, bonificarse, esdeveniĝi bo; *bonigo*, la bonificació, l'acĉio de fer bo; *bonigo*, l'acĉio de ferse bo; *boniga*, que bonifica; *bonige*, d'una manera bonificante, etc. *Dolca*, dolç; *dolcigi*, endolcir; *dolcigi*, endolcirse; *dolcigo*, l'acte d'endolcir; *dolciga*, que endolceix; ex.: *la sukero estas dolca, kaj tial ke ĝi dolcigas la akvon ni povas diri ke sukero estas dolciga*, el sucre es dolç y car endolceix l'aygua podem dir que'l sucre es endolcidor; *dolcige*, endolcidorament.

Poden així meteix les noves arrels pendre altres sufixes: Ex.: *Maldolĉigi*, amargar; (*maldolĉa*, amarga); *maldolĉiga*, amarganta. *Edziĝi*, casarse; *Edziĝanto*, el qui's casa; *geedziĝantoj*, els qui's casen (els dos sexes); *edziĝantaro*, la reunió dels qui's casen. Etc., etc., etc.

Ĉj, serveix pera indicar el diminutiu carinyós dels pronoms masculins y's col·loca després de les 1 — 5 lletres. Ex.: *Mihaelo*, Miquel; *Miĉjo*, Miquet, Miqueló, Quel. *Josefo*, Joseph; *Joĉjo*, *Joseĉjo*, Josepet, Josepó, etc. *Emilio*, Emili; *Emĉjo*, *Emiĉjo*, *Emilĉjo*, Emiliot, Mili, Miliet, etc.

Nj, serveix pera indicar el diminutiu carinyós dels pronoms femenins y se col·loca després de les 1 — 5 lletres. Ex.: *Mario*, Maria; *Manjo*, Marieta. *Rozo*, Rosa; *Ronjo*, Roseta, Rosons, etc.

A més d'aquests afixes, s'en usen dos més, proposats per alguns esperantistes. Si be'l seu us no es legal, els donem a conèixer car a l'us toca el legalisarlos. Són aquests el prefixe *fi*, y el sufixe *ac*. El primer usat com a mot simple tradueix la nostra exclamació de fàstich. *ex!*; el segon, usat sol no te sentit determinat.

Fi, indica lo baix, lo degradat, lo groller o repugnant moralment. Ex.: *Fivirino*, barram, bandarra, donota. *Fipopolo*, el poble baix, la plebs indigna.

Ac, indica lo degradat, malaltis, estropejat materialment. Ex.: *Ĉevalaĉo*, ròssa; *botaĉo*, sabatot (en el sentit de sabata dolenta).

FORMACIÓ DELS MOTS Y DE LES ORACIONS

La formació dels mots y de les oracions ha pogut anarse observant en el curs d'aquestes explicacions. La lògica y el sentit comuns guiaràn en tots els casos, tenint sempre ben present la *naturalesa* de l'arrel que usèm (si es substantiu, adjectiu, verb transitiu o intransitiu, etc.) y la *idea* per ella expressada. Així meteix, la claretat es la que'ns ha de guiar en la formació de les oracions. Mercès a la existència de l'acusatiu tota confusió es impossible entre'l subjecte y el complement. Les parts de la oració ordenades com en català, seràn ben ordenades. La claretat y la harmonia altrament, ens aconsellaràn, no oblidant, que tot lo que sia *clarament comprensible* es Esperanto; tot lo que sia fosc no ho es.

PUNTUACIÓ

No existeixen regles de puntuació. El Doctor Zamenhof usa *coma* entre les oracions. Essent les regles de puntuació si fa no fa les meteixes en totes les llengües, diu l'inventor de l'Esperanto que cadascú pot usar en Esperanto la puntuació tal com l'usa en sa llengua natural (1).

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

(1) Pera'ls exercicis de traducció de l'Esperanto al Català, recomanem la «*Ekzercoj de Aplikado*». — Seksikologio, Sintakso, Vortlarado Esperanta» d'en L. de Beaufront. (Llibreria Hachette et Cie. — Boulevard Saint Germain, 79, París. — Preu 1 franch.) Y especialment la «*Fundamento de Esperanto*» del Doctor Zamenhof. (Meteixa casa editorial. — Preu 3 franchs.) Així meteix recomanem la «*Fundamento Krestomatio de la Lingvo Esperanto*» del Doctor Zamenhof. (Meteixa casa editorial. — Preu 3'50 franchs.) Aquests dos darrers llibres escrits tot en Esperanto (com el primer) són els *models* qui enclouen les lleys gramaticals y les de l'esperit de la llengua Esperanto.

NOVES

La situació política d'avuy, que no es filla del poble sinó dels falsos partits, segueix essent la meteixa qu'en temps d'en Cánovas y en Sagasta. El regim en res s'ha modificat; sols se diferencia d'aleshores en que sa corrupció encara es major. En Maura volia canviar-lo, canviant la llei del sufragi; y no ha fet res; els lliberals deyen que'ns durien un feix d'avenços, y enshandonat... la llei de jurisdiccions! Tots han tendit a protegir els vicis de dalt contra la voluntat y els interessos de baix. Enlloch de fer política s'ha tran-

sigit, s'ha consentit, s'ha trampejat; y els pocs pobles que com Catalunya han tingut aspiracions pròpies, han sigut més escarnits que may.

Però a Catalunya ja no hi pot surar la representació de la política vella, ja no inspiren fe'ls homes *de partit*. Es necessari, donchs, que'ls diputats catalans sien homes del dia, que representin el nostre avuy esplèndit contra'ls atavismes d'una política que agonitza y que sols cal, pera ferla morir del tot, qu'ells lluytin ab conviccions fermes, y no per compromís solament, com sembla succehir algunes vegades.

Recòrdinse de les bones campanyes que han fet, tinguin en compte que tot un poble's contempla encara, y que no n'hi ha prou, ni de molt, ab la concessió d'una amnistia com la que sembla que vol concedir el Govern, pera fernes cedir un borrall en les reclamacions nostres.

Notabilíssim y verament transcendental pera la nostra causa fou el *meeting* celebrat a Reus el darrer diumenge com a acte inaugural del «Foment Republicà Nacionalista», format pels elements federals y nacionalistes d'aquella ciutat. En el teatre del Circo tingué lloch la hermosa festa, que obri en Pau Borrell, president del «Foment», el qual cedi són lloch al doctor Martí y Julià, president de la benemèrita *Unió Catalanista*.

Llegida la llista de representacions y adhesions, feren us de la paraula's senyors en Pere Redón, en A. Rovira Virgili, en Joaquim Lluhi y Rissech, en Julià Nougues y en Domingo Martí y Julià. Tots foren ovacionats, comentant el públic ab gran entusiasme's hermosos discursos, tots ells inspirats en un gran amor a la llibertat y a Catalunya.

En el local del «Foment» se celebrà al vespre un banquet en obsequi als oradors, regnant-hi també gran entusiasme.

L'acte inaugural del «Foment Republicà Nacionalista» fou, donchs, un veritable èxit pera la causa de Catalunya, malgrat les insidioses campanyes que, de força dies avans, venien fent en contra certa prempsa y certs elements de Reus, que han quedat en el ridícul.

Terminat ja'l nombrosíssim tiratge del llibre que conté's discursos pronunciats contra la lley de jurisdiccions al Senat y al Congrés, un dia d'aquests se reunirà la Comissió de Solidaritat Catalana per acordar en quina forma deurà repartirse y vendre.

S'han enquadrernat artísticament alguns exemplars, que's destinen als senadors y diputats adherits a la Solidaritat.

A Vilassar de Dalt tingué lloch el passat diumenge a la tarda un *meeting* de Solidaritat presidit pel senyor Galceràn y en el que hi feren us de la paraula's senyors Balmes, Millet, Grau, Lletget, Mas, Tarragó y Companys. Hi acudi una gran gentada que aplaudi entusiastament als oradors, demostrantse que arreu l'esperit de solidaritat va creixent.

Al local del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Indústria» s'hi

celebrà dissabte a la nit una artística vetllada en la que hi prengué principal part la reputada pianista senyoreta Onia Farga, la qual se donà a conèixer també com a excelent violinista interpretant el *Concert en mi menor* de Mendelssohn, essent molt aplaudida, com ho fou també executant al piano l'*Apassionata* de Beethoven, la *Balada en sol menor* de Chopin, el *Tema de Thalberg* y la *Rapsodia 12* de Liszt. Hi assistí nombrosíssima concurrencia, qu'eixí altament complaguda d'aquesta vetllada.

La senyora Maria Pichot de Gay ha donat un concert al Principal: un de sos massa escassos concerts. Y una vegada més, després de fruhir sa exquisida dicció, no podem deixar de notar que ben sovint vingui el seu art a ésser pels artistes d'aquí una ensenyança, y pels aficionats una delícia.

La senyora Gay, ab una veu ben timbrada però poch extensa, brilla y encisa; té'l secret de les modulacions com ben poques cantatrius, y sos accents són sempre sugestius, y d'expressió justíssima.

El variat programa, en que s'hi emmaridaven autors antics y moderns, estrangers y de casa, notes sublimes, doloroses, majestàtiques, gayes, ingenues, picaresques, fou admirablement interpretat per ella, secundada pel delicat acompanyador el pianista Mr. Wagner. No estigué del tot justa, emperò, en totes ocasions la senyora Pichot de Gay.

En Lluís Pichot se'ns revelà una gran esperança, malgrat haver escullit un programa que, per lo atapahit y complicat, hauria posat a proba fins als mestres famosos del violi, lo qual donà lloch a que alguna volta's remarqués sa inexperiencia, per més que tingué moments d'intensa emoció artística y d'alta inspiració.

La «Schola Orpheónica», dirigida per son director el mestre Marcet, donà'l passat diumenge al mati un concert en el teatre Romea, assistint-hi una concurrencia nombrosíssima que aplaudi ab gran entusiasme totes les peces del programa, executades ab molt acert y justesa, havent d'ésser repetides una *Sardana* del mestre Serra, la *Cançó de noys*, *Negra sombra* y *Patria nova*.

Acabà'l concert ab *Els Segadors*, que valgueren una ovació a la «Schola», la qual ha evidenciat sos progressos en la bella art que conreua.

El *Stockholms dagblad* del 7 d'aquest mes anuncia que'l premi Nobel de literatura's concedeix al poeta italià Carducci, tan admirat per molts de nostres intel·lectuals. Italia

està també d'enhorabona, segons la premsa sueca, per adjudicar-se'l premi de medicina al professor Golgi, ademés d'en Ramon Cajal.

Publicacions rebudes:

Reglamento del Juego de Foot-Ball, publicació de *Los Deportes*. Ab molta claretat y precisió ha fet el senyor en Isidro Lloret, més que una traducció literal de les lleys angleses en aquest jòch, una adaptació lliure, que resultarà força útil als footballistes de nostra terra. Forma un quadern de 40 planes, que's llegeix ab molt gust.

Cartell pera'ls Jochs Florals que, organitzats per la Lliga Regionalista, Delegació de la Barceloneta, deuen celebrar-se'l primer diumenge de janer del vinent any 1907. S'ofereixen dinou premis, en objectes d'art y en metàlich, devent enviar-se les composicions que hi optin, avans del 20 del proxím desem-

bre, al secretari del jurat, carrer Alegria, 33 y 35, sense plech acompanyatori, car per tot el dia 4 de janer els autors premiats podran remetre, a més del nom, un o més fragments del treball premiat per acreditar llur personalitat. No's concediran accèssits ni mencions honorífiques. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Ferrán Agulló y Vidal, president; Ramon Miquel y Planas, Manel Folch y Torres, Joseph Morató, Anfós Maseras, Joan Redondo, vocals; y Domingo Ducet, secretari.

Memoria endreçada per la Secció d'Instrucció y Educació del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» als socis del meteix, exposant el per què de les ensenyances qu'en ell se donen y que han sigut aumentades ab assignatures de llengua catalana, portuguesa, aràbiga y esperanto, y ab la de geografia comercial. Resulta un treball conciençós.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Biblioteca de JOVENTUT

Obsequi als suscriptors

Avuy comencem a repartir als nostres suscriptors el tercer volúm de l'any, titulat

CLIXÉS

consistent en un aplech d'estudis en prosa, deguts a la ploma de la eximia escriptora

L. ESCARDOT

Creyem que la nova obra plaurà a nostres abonats y serà ben remarcable en les modernes lletres catalanes. Queda posada a la venda avuy meteix en totes les llibrerías, al preu de **3 pessetes** l'exemplar. Els suscriptors podran obtenir en aquesta Administració, a més de l'exemplar que'ls hi correspón, tots els que desitgin ab un 25 per 100 de descompte. Els suscriptors de fóra rebràn l'exemplar corresponent per correu o per medi de nostres corresponents. Els qui no estiguin en relació ab ells podran enviar en segells l'import de 0'25 pessetes si volen que se'ls hi remeti certificat. Ademés podran acompanyar 0'50 pessetes, també en segells, si prefereixen l'exemplar ab enquadernació **cartonné**. Als suscriptors de Barcelona'ls hi serà repartit a domicili, podent passar a recullir-lo a JOVENTUT els qui desitgin tenirlo sense demora.